

בנאות דשא

פרשת וארא תשפ"א - גליון ל"ט

דולה ומשקה מתורת רבוה"ק מפרשיסהא קאצק וגור זי"ע במשנת רבינו ראש הישיבה שליט"א

להבדלה מעמי הארץ צריך עבודת האדם עצמו

'ואלה שמות בני לוי' (ו, טז), ועמדו המפרשים אמאי שבשטים הראשונים כתיב 'בני ראובן' 'בני שמעון', ובשבת לוי נוסף תיבת 'שמות' (ע"י שלה"ק וחת"ס).

וי"ל בהקדם המסופר שפעם בא אל הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן זי"ע בנש"ק ויחסן שהתגאה ביחסו, וסיפר לו הרה"ק משל מפרץ שהיה לו כלב נאמן ששמר על ביתו וסייע בעדו לצוד חיות, ובבוא היום הזקין הכלב ולא היה ראוי למלאכה אלא אוכל ואינו עושה, ורצה הפריץ להיפטר ממנו אלא שלא היה לו לב להמיתו, וידע שאם ישלחנו ליער יהרגוהו החיות, לכן תפר לו לבוש משאירות פרוות של חיות טרף כאריה דוב ונמר, וע"י כך יפחדו ממנו חיות היער, וכשבא הכלב המחפש ליער נבהלו כל החיות מבריה משונה זו, שמצד אחד נראה כאריה ומצד אחר כנמר וכו', ושלחו אליו את השועל הפיקח שבחיות לברר מה טיבו, השועל שאל אותו מיהו מר, השיב הכלב סבי היה אריה, חזר השועל ושאל אבל מיהו מר, והשיב הכלב אבי היה נמר, חזר השועל ושאל, אכן כל אלו הם דברים חשובים אבל מה אתם בעצמכם, והוכרח הכלב לענות שהוא אינו אלא כלב.

והכוונה בזה, שלמרות שיש זכות אבות, כולנו בני אברהם יצחק ויעקב, ולכל אחד יש גם אבות וסבים חשובים שמסרו נפשם להשי"ת, ושפכו דמעות בתפלה עבור דורות הבאים אחריהם שיהיו נאמנים לה' ולתורתו, אעפ"כ העיקר הוא מיהו אתה בעצמך ואיך אתה מתנהג, האסט טאקע געהאט א גרויסע טאטע, א גרויסע זיידע, אבער וואס און ווער ביסטו? וזהו מה שהדגיש הכתוב 'שמות' בני לוי, לומר שלמרות שהם מיוחסים - בני לוי, מ"מ העיקר הוא שמם העצמי - 'שמות' בני לוי, איך שהם בעצמם מתנהגים.

והנה ברוב המכות התורה מדגישה שהמכה לא היתה על בני ישראל, אבל במכת ערוב יש כפילות בענין זה, כתיב (ח, יח) **'והפליתי ביום ההוא את ארץ גושן אשר עמי עומד עליה לבלתי היות שם ערוב למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ'**, ואח"כ

חזור הפסוק ואומר **'ושמתי פדות בין עמי ובין עמך'** (ח, יט), ומה צורך בזה, הרי כבר נתבאר בפסוק הקודם. ועוד יש להבין משי"כ בתרגום שם 'ואשוי פורקן בין עמי ובין עמך', ולכאורה הרי עדיין לא נגאלו, ומה פורקן יש כאן.

אלא דאיתא בגמרא (סנהדרין לה): 'אין חיה רעה שולטת באדם אלא אם כן נדמה לו כבהמה', הרי שבמכת ערוב הוכח הדבר שהמצרים התנהגו כבהמות, וזה גם המכוון במכת ערוב, 'ערוב' - מלשון תערובת של כל מיני חיות, והעומק בזה כי אנשים והחיות היו בתערובת אחת, כי המצרים בערות ארץ התנהגו כבהמות, ולא היה שום הבדל ביניהם אלא שאלו בהמות על ארבע ואלו בהמות על שתיים.

אבל בני ישראל יש להם הכח להתעלות ולהתקדש אף בדברים שנדמה להם לבהמה, וכמו **'שכ"ק אאז"ל'** היה תמיד חוזר ואומר, והיה זה בבחינת 'הוא היה אומר', על דברי הגמרא (חגיגה טז). שיש באדם ג' כבהמה וג' כמלאכי השרת, שחז"ל לא התכוונו לגנות את אדם הראשון יציר כפיו של הקב"ה - נזר הבריאה, אלא רצו להראות לאדם מה יש בתוכו ומה האמת שלו, שהוא יכול וצריך להעלות את הג' כבהמה, שאף בהם לא להיות כבהמה אלא לעשותם כמלאכי השרת. ועל זה זה מוסיף ואומר הפסוק שעל ידי 'והפליתי ביום ההוא את ארץ גושן', יתברר שישמתי פדות בין עמי ובין עמך, ש'עמי' הם אחרת, לא כבהמות.

וזה הפורקן שנעשה אז, כי עד אז הרגישו פחותים בין המצרים, אבל בהבדלה שנעשה אז, שחיה רעה לא שלטה בהם, האט א איד פארשטאנען און געפיהלט, ער האט געדענקט פון וויא ער קומט, וואס און ווער ער איז, א חלק אלוך ממעל, וואס איז זיין תפקיד [כל יהודי הבין הרגיש וזכר מהיכן הוא בא, מי ומה הוא, חלק אלוך ממעל, ומה תפקידו], וניתן הכח לבני ישראל להכיר במעלתם לא להיות כבהמה, ליכור ולדעת את מטרות בעולם ולעשות רצון בוראו.

(ס"ג וארא תש"פ)

התעלות מחלק הגוי שבתוכו

'ושמתי פדות בין עמי ובין עמך למחר יהיה האות הזה' (ח, טז), בני ישראל היו משוקעים במצרים, והיה נצרך בירור, וזה יסוד גאולת בני ישראל, להזהר ממצע גוי בתוכו. והגיד **'כ"ק אאז"ל'** בשם **היהודי זצ"ל** שהרגיש בעצמו בכל יום הבדל והתחדשות כמו מאינו יהודי ליהודי, ולזה נקרא יהודי (ע"י שפ"א במדבר תרל"ט). וכן הסמיך זאת למה דאיתא **בספרים ובמגן אברהם** (ס"ו מו סק"י) על ברכת שלא עשני גוי ועבד, שלא נדבק בו נשמת גוי ועבד. וזה 'למחר יהיה האות הזה' - כל מחר בקומו בבוקר, ואולי הרמז למחר כו', דאי' יש מחר לאחר זמן, **גאולת מצרים מעורר כח בבני ישראל להתחזק בעבודת השם, ולהסיר ממנו הגוי והעבדות מהיצר הרע**, וזה 'ושמתי פדות כו' למחר' - לכל הגוים הבאים יהיה האות הזה, שיוכל אדם לזכך את המחשבה שלו מתוך הערבוּבא.

(בית ישראל תשי"ח ד"ה ושמתי)

ארבע לשונות של גאולה

שמעתי מפ"ק מרן מגור שליט"א [השפת אמת זצ"ל] שאמר לפרש מה דאמרו ז"ל כי תקנו ארבע כוסות נגד ארבע לשונות של גאולה והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי, וצריך ביאור ענין הד' לשונות של גאולה, ואמר בזה כי בגלות מצרים היו ג' מיני גלות, יש שלא היו כלל בשעבוד מצרים, כמו שבת לוי שהיו בני חורין מן השעבוד כדאיתא במדרש, רק שגלות שלהם היה שהם במצרים. ויש שגלות שלהם היתה שעבוד בחומר ובלבנים, והיו מרגישים בזה כח השעבוד. ויש שלא הרגישו כלל, כי היו משוקעים כ"כ בעבודה, והיו סובלים, ולא ידעו כלל כי אינן ראויין להיות עבדים עובדים בחומר ולבנים, כי הם עם בני ישראל. וזה מפורש בקרא **'והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים'** - היינו אותן אנשים שלא היו מרגישים בשעבוד כלל והיו סובלים העבודה, לכן הוצרכו בזה לגאולה שיהיו יוצאים משעבוד ומסבלותם. **'והצלתי אתכם מעבודתם'** - היינו אותן אנשים שהיו מרגישים בעבודה, והיה קשה עליהם השעבוד, והיתה הגאולה שלהם בלשון זה 'והצלתי אתכם מעבודתם'. ועל אותן שלא היו משועבדים כלל, על זה נאמר **'וגאלתי אתכם'** - סתם גאולה. והגאולה **'ולקחתי אתכם לי לעם'** - זה היה כולל לכולם. וזה הענין ארבע לשונות של גאולה. ע"כ דברי קדשו.

(פרדס שאול פרי' שמות ד"ה ראה, ובדרשה לשב"ג תרנ"ו עמ' קצ (וע"י שפ"א שמות תרנ"ו))

כל פעולה טובה עושה רושם

שמעתי מאדמוה"ק שליט"א [האמרי אמת זצ"ל] שאמר שכל איש ישראל צריך להאמין שדברי תורה עושין בו פעולה אף שאינו שומע ואינו מבין. וראיה, שאף דכתיב (ו, ט) 'ולא שמעו אל משה מקוצר רוח', מ"מ הקב"ה צוה שיאמר להם, ונעשה מזה פרשה בתורה. וכדאיתא בגמרא אע"ג דלא ידע מאי קאמר. ובפעם אחר **שמעתי ממנו שליט"א** [זצ"ל] שאמר בשם הרה"ק **מקאצק זצ"ל** שאמר הפירוש במשנה (אבות פ"ג מ"ו) כל המקיים התורה מעוני סופו לקיימה מעושר, שמעתי הפי', כשאין האדם מבין התורה, דאיתא אין עני אלא בדעת, ומ"מ לומד, זוכה להבין בה אחר"כ, וזה סופו לקיימה מעושר, ודפתי"ח.

(עלי עין להגה"ח רא"פ רבינובין הי"ד זיל דומ"ץ בלודז - עמ' רכא)

יראת שמים - שימת לב

ב"ה א' פ' בא.

לנכדי יקיר מ' מנחם נתן שי'.

קבלתי מכתבך, ואינו נכון לנסוע בחורף, ושומר נפשו ירחק מצינים ופחים.

ואשר כתבת לכתוב לך בענין יראת שמים, הנה אתמול נקרא בפרשה הירא את דבר ה' (ט, כ), וכתב (ט, כא) ואשר לא שם לבו וכו', משמע כי ענין יראת ה' הוא לשים לב לכל דבר, שלא לעשות דבר שלא יהיה לרצון לפני אדון כל, ולהאמין כי מלא כל הארץ כבודו, ובה משיגים יראת שמים.

זקינך הדו"ש

אברהם מרדכי אלטר

ברכת מזל טוב

לידידנו

הרה"ח ר' **אריה ליכטנשטיין** שליט"א

לרגל הולדת בתו שת"ח

יוכה לגדלה לתורה לחופה ולמעש"ט

מתוך בריות גופא ונהורא מעליא

ליעילי נשמת

הרה"ח ר' **נפתלי צבי ז"ל**

בן הרה"ח ר' **יעקב אריה ענדן ז"ל**

נלב"ע ב' שבט תש"ע

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י נכדיו שיח"י

נדבת ידידנו

הרה"ח ר' **מנדל ורדיגור** שליט"א

לרגל הולדת נכדתו שת"ח

בבנות חתנו ידידנו

הרה"ח ר' **ישראל יוסף רוטנברג** שליט"א

יוכה לרוות נחת מכל יוצ"ח

ההכרה שהצרה מהשי"ת זה עצמו הישועה

כתיב (תהלים צא, טו) "יקראני ואענהו עמו אנכי בצרה אחלצהו ואכבדהו", ולכאורה הול"ל להיפך 'עמו אנכי בצרה, יקראני ואענהו', כי אחרי שיקראני ואענהו, כבר אין עמו אנכי בצרה, שהרי כבר נענה ונושע (ועי"ש ברש"י ובמלבי"ם).

ויבאר כוונת הפסוקים בהקדם מה שרשי הביא מחז"ל על הפסוק (שמות ג, יד) 'אהיה-אשר אהיה' - 'אהיה עמם בצרה זאת, אשר אהיה עמם בשעבוד שאר מלכיות. אמר לפניו רבש"ע מה אני מזכיר להם צרה אחרת, דיים בצרה זו. אמר לו, יפה אמרת, כה תאמר לבני ישראל אהיה-שלחני אליכם. ויש להתבונן, הרי הקב"ה קיבל טענת מרע"ה כי דיים בצרה זו, וא"כ אמאי מרע"ה בעצמו היה צריך לשמוע אהיה עמם בשעבוד שאר מלכיות.

אלא שמשו רבינו ע"ה במדרגתו כששומע 'אהיה עמם', כבר אין גלות ואין צרה, כי עצם הידיעה הברורה שהקב"ה עמנו בכל מצב, מסלקת הרגשת הגלות, בין בגלות מצרים ובין בשאר גלויות. אבל בני ישראל במצרים לא היו עדיין בדרגה זו, ולכן לא יכלו לשמוע שיהיו עוד גלויות. אמנם הרי השי"ת אמר ונכתב בתורה 'אהיה אשה אהיה', כי באמת ההרגשה של כל יהודי צריכה להיות שהקב"ה עמו בכל גלות ובכל צרה, בכלל ובפרט, וזה

לבד נותן את הכח להתחזק, וכדאיאת בתיקוני זוהר (ט). על הפסוק (ישעיה סג, ט) 'בכל צרתם לו צר' - לו צר בו"ו, לא צר באלי"ף (עי' סוטה לא), כי בהוא זמנא דאיהו עם ישראל לא צר ודאי. דעצם הידיעה שהצרה הוא מאת הקב"ה - לו צר, הרי הוא לא צר - אין שום צער ואין גלות [ואמנם בתקו"ז שם איירי על היצר הרע, אבל הרי אמרו חז"ל (ברכות יז). 'גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך ומה מעכב שאור שבעיסה ושעבוד מלכיות, שהיצר הרע והצרות של שעבוד מלכיות הם המעכבים מלעשות רצונך', ודא ודא אחת היא], וכשזוכרים מי הוא הנותן את העת צר - הבורא ית"ש דאיהו עם ישראל, כבר אין צרה כלל.

וזה גופא כוונת הפסוק 'יקראני ואענהו עמו אנכי בצרה', שלפעמים כשאדם נמצא בעת צר וקורא לה' מקירות לבו להוושע, הישועה הוא ש'עמו אנכי בצרה', שאף כאשר את הפעקל שנגזר חייבים לעבור, אבל אבינו שבשמים קורא ואומר לכל אחד ואחד בקושי שלו - מיין קינד איך בין מיט דיר, ביסט נישט אליין, דיין פעקל איז פון מיר, והנך מקיים שליחותי, ידיעה והרגשה זו שעמו אנכי בצרה - שהכל ממנו ית"ש - לו צר, זה גופא הוא 'ואענהו' - שעי"ז 'לא צר'.

(ס"ג שמות תש"פ)

אבינו שבשמים קורא ואומר לכל אחד ואחד בקושי שלו - מיין קינד איך בין מיט דיר, ביסט נישט אליין, דיין פעקל איז פון מיר, והנך מקיים שליחותי

מילי דאורייתא

הילפות מהצפרדעים - למסור נפשם כשאין חיוב

לקדש שמו ית"ש ולהרבות כבוד שמים, ובשום אופן לא יוכל לעבור על דבר ה' [ועי' בדגל יהודה (בפרשת ד"ה בפסחים) שכתב כן לתרץ קו' המהרש"א, על יסוד דברי הרב ר' בונם זי"ע, עיי"ש. ועי' ישמח משה (פר' כי תשא) דיוחי בהם' יש לפרש על שני פנים, עיי"ש בדב"ה ק. ועי"ע צדקת הצדיק אות רכד, ועי' עבד"ד ח"א ע"מ ד' הערה ב].

דבר זה מרומז בלשון חז"ל 'נשאו קל וחומר בעצמן' דלכאורה הול"ל 'לעצמן' [דהיינו לגידון שלהם], כי כולם ראו וידעו מה שעשו הצפרדעים, אבל יכולים להסתכל על מסירות נפשם שנכנסו לתנור כדבר התפעלות גרידא, בלא שיגע ויפגע בלבו לעוררו מתרדמת עוה"ז, אבל חנניא מישאל ועזריה אינם כך, אלא נשאו קל וחומר 'בעצמן', שפעל אצלם בלבבם ובנפשם, 'נשאו קל וחומר מלשון התעלות, שנתעלו מעל טבע העולם, להבין מטרת חיי איש יהודי [וכן ילי"פ בלשון חז"ל (חולין ס.ו) 'נשאו דאשים ק"ו בעצמן' הבינו מטרת הבריה - לקיים רצון ה', וכן מה שאמרו (גיטין נז): 'נשאו ילדים ק"ו בעצמן' ומסרו נפשם], וק"ו שינשאו' 'בעצמן' הוא אכן ק"ו אמיתי שאין עליו פירכא.

...

עוד כתב **המהרש"א**, שדבר זה הוא יותר פליאה וקידוש השם בצפרדעים מכל שאר מינים, לפי שהצפרדעים טבען במים ולהרחיק עצמן מן ההיפוך שהוא האש, ואעפ"כ בשליחות השי"ת קדשו עצמן בשליחותן שלא להרחיק עצמן מן התנור גם שהיה אש בתוכו.

ויש ללמוד מדברי המהרש"א שיש לישא קו"ח בעצמינו מהצפרדעים למסור הנפש בדברים שהם היפוך הטבע, אמנם מסירות נפש בפועל על קידוש השם אינו דבר מצוי לקיימו, אבל עלינו ללמוד להקריב לגבוה את הרצונות האנוכיים שבכל יום ויום, אף שהוא כנגד הטבע.

(פר' וארא תשע"ב - עבד"ד עמ' עד-עו)

איתא בגמרא (פסחים נג): 'עוד זו דרש תודוס איש רומי מה ראו חנניה מישאל ועזריה שמסרו עצמן על קדושת השם לכבשן האש, נשאו קל וחומר בעצמן מצפרדעים, ומה צפרדעים שאין מצווין על קדושת השם כתיב בהו (ז, כח) **'נשאו ועלו בביתך וגו' ובתנורו ובמשארותיו'**, אימתי משארות מצויות אצל תנור הוא אומר בשענה שהתנור חם, אנו שמצווין על קדושת השם על אחת כמה וכמה'.

והקשה **המהרש"א** (ת"א"ג שם) דהאי ק"ו פריכא הוא, דהצפרדעים הגם שלא היו מצווין על קידוש השם, מ"מ כיון דלא נצטוו על 'וחי בהם' (אחרי יח, ה), יכלו למסור עצמם, אבל חנניה וחבריו שהיו מצווים על 'וחי בהם', והיה שם ע"ז בצינעא (עי"ש במהרש"א) שאין חייבים למסור, מנלן שיש להם למסור נפשם, ומתוך דכה"ג מצינו דילפינן ק"ו אע"ג דפריכא הוא, ואמרינן 'כל זה אכניס בק"ו'.

ודברי המהרש"א צ"ב שהרי כתבו **הראשונים** (עי' תוס' קידושין ה, ותוה"א"ש שם ד: ותוס' ב"ק כה, ושיטמ"ק שם) שחומרא הכתובה בתורה אי אפשר להכניס בק"ו, אלא היא פירכא מעלייתא [ועי' חת"ס פסחים שם ד"ה ק"ו שהק' כן, ועי"ש שפ"ק עור ב' המהרש"א]. ועוד קשה שאין זה פירכא על הק"ו, שנכניסה בק"ו ויתחזק הלימוד, אלא שאין להם כלל מניעה מלקדש השם כבאדם שיש מצוה נגדית של 'וחי בהם', ואין הגידון דומה לראיה, ומה שייך להכניס.

ויש להעמיק בדבריו, כי דבר גדול שנה לנו המהרש"א כאן, שהרי נחלקו **הראשונים** (עי' בית יוסף יו"ד ראש סי' קנו) בכל שאר מצוות שבתורה חוץ מג' דברים, דהדין בהו דיעבור ואל יהרג, אם אדם רשאי להחמיר על עצמו ולהירג ולא לעבור, וכתב **הנמוקי יוסף** (עי"ש בב"י ושי"ך סק"ב) דאם הוא אדם גדול חסיד וירא שמים, כולי עלמא מודי דרשאי למסור עצמו על קידוש השם אפילו על מצוה קלה, עיי"ש. וכבר התקשו המפרשים הכי בשביל שהוא חסיד וירא שמים ישתנה דינו, הלא כתיב 'וחי בהם'.

ברכת מו"ל טוב
ליידנט הרה"ח ר' **משה שדילובסקי** שליט"א
בן ידירט הרה"ח ר' **אברהם יצחק** שליט"א
חתן ידירט הרה"ח ר' **יעקב גטע בעק** שליט"א
לרגל החלוקה לבנו **חיים שמואל** שיחי
יזכה לגדלו לתורה לחופה ולמעשים
ולרוות נחת מכל יוצי"ח

ברכת מו"ל טוב
להרה"ח ר' **יוסף ליכטנשטיין** שליט"א
לרגל הולדת נכדו
בת לידידו
להרה"ח ר' **אריה ליכטנשטיין** שליט"א
יזכה לרוות נחת מכל יוצי"ח

לעילוי נשמת
מרת **רבקה רוזנטל** ע"ה
בת הרה"ח ר' **משה שמוחה**
גולדשטיין ז"ל
הנוצח ע"י יוצי"ח שליט"א

השייכות לאבות היא בכל אופן

'וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב' (א, ו), ופירש רש"י 'וארא' - אל האבות, והדברים צ"ב דדרכו של רש"י לפרש את הסתום, להרחיב ולהוסיף ביאור על הפסוק ולא לצמצם ולקצר, וכאן אדרבה סתם את המפורש, וכבר עמדו ע"ז המפרשים וספה"ק.

וי"ל שכוונת רש"י לומר כי האבות הק', אברהם יצחק ויעקב, כל אחד עומד במדרגה גבוה מאוד, וכמ"ש חז"ל (ב"ר מז, ו; פב, ו) האבות הן הן המרכבה, ואנו רחוקים מאוד מהם וממדרגתם, ומה שייך לנו, ולפעמים מרגישים שאין לנו שום נגיעה במדרגות הגבוהות של אברהם יצחק ויעקב, ומרגישים שזו קירבה רחוקה, ולכן בא רש"י ומפרש וארא 'אל האבות', שאף שלמדרגותיהם שעל שמם נקראו בפרטות בשמותיהם אין אנו שייכים, אבל הרי הם אבות שלנו, ומכיון שהם אבותינו לכן יכול להיות לנו איזה שייכות ונגיעה במדרגתם, א טאטע איז א טאטע, וכדאיתא בירושלמי שאברהם אבינו ע"ה פסול לעדות לכל יוצאי יריכו אפילו אחרי אלף דורות (ועי' רשב"ם ב"ב קכח. ד"ה לית (והובא בב"י ח"מ סי' לג), ועי' ניומוק"י שם נז. מדה"ר) [אילו היתה מציאות שאברהם אבינו ע"ה היה חי עמנו, או לעת"ל כשיחיו המתים, ותלמי בנידון האחרונים אם מי שקם ע"י תחיית המתים יש לו דין של אב], כי הוא אבינו ויש לנו קרבת בשר אליו. ואכן זו זכות גדולה, אבער מ'דארף טאקע האבען א שייכות, כי זה מחייב אותנו ללכת בדרכיהם, וכמ"ש האמרי אמת זי"ע 'וארא אל האבות' - 'אבות מכלל דאיכא תולדות', שגם על התולדות מוטל החיוב להדמות לאבות, ולראות שבכל מעשיהם יהיה 'תולדותיהן כיוצא בהן'. ומה יש להתעורר שהאב האמיתי, אבינו שבשמים, לעולם מחכה ומצפה לנו, ברודער! די טאטע ווארט אויף אונז!! שנושב אליו בתשובה שלימה.

(ס"ג שמות תשע"ז וס"ג וארא תש"פ)

א. וכעין המעשה שבפי העולם באחד שבא לפני הרבי מלובלין זי"ע ולא הסתפק בסכום שנתן לו הרבי בטענתו דמאחר שהוא שאר בשרו נכון שיתן לו יותר, השיבו הרבי שקירבתו היא קירבה רחוקה. המתין הלא ובשעה שנעמד הרבי מלובלין זי"ע להתפלל ואמר 'אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב' [אין מסתבר שהעני להפריע להרבי מלובלין בשעה שעמד להתפלל שמו"ע, ומן הסתם אם הסיפור נכון היה זה בשעה שאמר הפייט בסליחות וזכרת את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק, ואף את בריתי אברהם], לחש אותו יהודי באוזני הרבי שזו קירבה רחוקה, כלומר הגם שאנו הרבה דורות מהאבות הק', מ"מ מזכירים לפני הקב"ה זכות האבות, כמו כן יש לו לתת לו כבקשתו מחמת שהוא קרובו, אף שרחוקה.

הצעקה משום קידוש ה' דנפקא לן מהצפרדעים

ויצעק משה אל ה' על דבר הצפרדעים (ח, נ), ודקדקו המפרשים אמאי ידיקא במכת צפרדע התפלל מרע"ה בלשון צעקה, מה שלא מצינו כן בשאר מכות. ובמושב זקנים פירש דמשום שקול הצפרדעים המקרקרים עשה רעש חזק מאוד, ולכן צעק בקול כדי שישמעוהו מתפלל, ולא יחדשוהו כמכשף.

וי"ל עוד דאיתא בגמרא (פסחים נג:) שחנניה מישאל ועזריה שמסרו עצמן על קדושת השם לכבשן האש בשאו קל וחומר בעצמן מצפרדעים, ומה צפרדעים שאין מצווין על קדושת השם כתיב בהו 'ובאו ועלו בביתך וגו' ובתנור וד' ובמשארותיך', אימתי משארות מצויות אצל תנור הוי אומר בשעה שהתנור חם, אנו שמצווין על קדושת השם עאכו"כ, ולכן כיון שמכה זו גרמה לקידוש השם במיוחד, בכדי לבטלה היה צריך משה רבינו ע"ה להתאמץ ביותר, וזה הצעקה בתפלתו.

עו"י"ל דבשעת מכת צפרדע ראה מרע"ה ברוח קדשו את כל הדורות הבאים שימסרו נפשם על קדושת ה' מכת הק"ו מהצפרדעים, ואף שחנניה מישאל ועזריה ניצלו אבל רבבות רבבות אלפי ישראל נהרגו ונשרפו על קידוש ה' הי"ד, ועל זה היתה צעקתו, לעזור זכותם לפני הבורא ית"ש.

(פר' וארא תשע"א - עבד"ח ח"א עמ' לב)

ריבוי והתאמצות בהשתוקקות לתפלה

ויצא משה מעם פרעה ויעתר אל ה' (ח, כב), ופירש רש"י 'שנתאמץ בתפלה וכו' וירבה להתפלל, ודקדקו המפרשים מה היה הצורך להתאמצות יתירה בתפילה.

וי"ל דהמכוון ב'נתאמץ בתפלה וירבה להתפלל' אינו שהפציר והרבה עבור המצרים, אלא מכיון דכתיב (ט, טז) 'ויאמר אליו משה כצאתי את העיר אפרש את כפי אל ה'', ופירש רש"י שבתוך העיר לא התפלל לפי שהיתה מלאה גלולים, דהיינו שמרע"ה הקפיד לא להתפלל בתוך העיר (וכמ"ש המפרשים דלא דווקא במכת ברד יצא חוץ לעיר אלא ה"ה בכל המכות), והעיר שפרעה היה דר בה בוודאי היתה עיר גדולה כראוי לעיר המלוכה, והיו ערים סביב לה, ומשיצא מרע"ה מפרעה עד שיצא מן העיר עבר זמן רב, וכשהגיע חוץ לעיר התפרצה מלבו התפתח שהיתה עצורה בתוכו כל זמן שהיה במצרים. וזה היתה ההתאמצות, שהתפלל מעומק הלב עם כל הרצונות והתשוקות שגדשו את לבו והתאפק להתפלל עד עכשיו, וזה מ"ש רש"י שנתאמץ בתפילה וירבה להתפלל, לשון מתפעל - וְיִרְבֶּה לְהִתְפַּלֵּל.

ואיתא בגמרא (ר"ה לה.) שרב יהודה היה מתפלל רק פעם אחת בשלושים יום, ובוודאי אין הכוונה כמו שיכולים ח"ו לטעות לומר שרב יהודה היה בניקל מקיים מצות תפלה, שהיה היה מתפלל פעמים ספורות בשנה, שבוודאי אינו כן, אך האמת ע"פ מה דאיתא בשם הרה"ק מאקא זי"ע לפרש דברי רש"י על הפסוק (ויחי מח, כב) 'בחרבי ובקשתי' - 'היא חכמתו ותפלתו', ואמר דמאי טעמא נמשל התפלה לקשת, כי כמו שבידיית החץ כפי מה שמתחיל את הקשת, כך החץ הולך יותר רחוק, כמו כן התפלה, דכפי הכנת האדם כך תפלתו בוקעת ועולה. ורב יהודה שהתפלל פעם אחת בשלושים היה אחרי הכנה וקיבוץ כוחותיו ותשוקתו במשך שלושים יום. ומדוקדק לשון הגמרא שם 'דמתלתין יומין לתלתין יומין הוה מצלי', ולא אמר 'אחת לתלתין', אלא המכוון הוא שהיה מצטרף אז בשעת תפלתו 'כל' תשוקת נפשו לקל חי מתלתין יומין.

וזה דאיתא בשם הגאונים (עי' ס' ערכי נגאים ואמוראים - לרבי יהודה ברבי קלונימוס מבעלי התוס', ערך רב יהודה עמ' צז), על דברי הגמרא (שבת קיח:) 'אמר רב יהודה תיתי לי דקיימית עיון תפלה' [ובתוס' פירשו דהיינו ככוונת הלב], כי כשהיה רב יהודה מתפלל היה מתפלל ברמץ ובכבי, עד שרצפת לבניה מתמסמת מחמת ההמלעות. והמכוון במה שהארץ נפתחה ע"י תפלתו של רב יהודה, אינו במובן הגשמי בלבד, אלא שע"י תפלתו של רב יהודה שהיתה אחרי הכנה רבה והשתוקקות יתירה, התמוססה והתפוררה כל כוחה של הארציות, וכהמס דונג מפני אש, כי ע"י תפלתו ברמץ ובכבי נעשה מקום קדוש והתבטל המשיכה לארציות וגשמיות.

(פר' וארא תשע"א - עבד"ח ח"א עמ' לג, ועמ' תיג והערה שם)

שובבי"ם

השיבנו אבינו לתורתך (ב)

התורה מחברת המח והלב

התורה נותנת עצה גם לחסאים החמורים שאין מועיל להם תשובה, דאיתא בזוה"ק דבאי תיובתא סגי, **אאז"ל** (עי' ספר הזוהר לקוטים לפר' נח) אמר על דברי הזוה"ק (ח"א קיז.) בשנת שש מאות לחיי נח וכו' ובשית מאה שנים לשתיתאה יתפתחון תרעי דחכמתא, דישנן יחידות עשיריות מאות ואלפים, והנה ידוע שהחטא החמור הוא מגיע עד המוח שהוא חכמה ומשם תיקון החטא הנ"ל, ולכן נזכר בזוה"ק שאין מועיל תשובה לחטא הנ"ל כי התשובה היא מן הבינה, אבל לאחר זמן ת"ר לאלף הששי יתפתחון תרעי דחכמתא ויועיל תשובה לתיקון החטא הנ"ל, כי הקב"ה חשב מחשבות בלתי ידח ממנו נדח. ונתן העצה שעל ידי כח התורה שהוא גם כן במוח, יוכלו לתקן החטא, וזה דאיתא בזוה"ק בתיובתא סגי, שהתשובה צריכה להיות כעין החטא, וזה על ידי התורה שמחברת שניהם המוח והלב, וכתיב (תהלים טז, ח) 'תורת ה' תמימה משיבת נפש', הכונה לנפשות העשוקים שמקשרת אותם בשרשם.

(אמרי אמת פר' נשא תרס"ח)

השתעבדות לתורה

מבטלת שעבוד מלכויות

במדרש (ילק"ש רמז רכז) אברהם ירד למצרים וגדר עצמו מן העררה לפיכך נגדרו כל האנשים בגלות מצרים מן העררה בזכותו, הרי כי ענין נסיון וצירוף אברהם במצרים ה' בענין עריות אשר בשר חמורים בשרם כנודע שזו היתה עיקר קליפת מצרים, וע"ז נאמר ויעל אברהם ממצרים שלא נדבק בו מאומה ח"ו, ומזה באה לו התשועה מדי מלכיות. וכן נראה לדורות לזרעו אחרי, תחילה נתמרקו במצרים בענינים אלו ויצאו שלמים, ובכח זה היכולת בידם לסבול כל הגלויות שלא יטמעו בהן ח"ו. וממוצא הדברים, אשר קדושת ישראל בענינים אלו היא שעומדת להם נגד שעבוד ד' מלכיות עד המלחמה האחרונה, וכל כמה שהאיש נקי בענינים אלו ועושה תשובה וכו' אין כח המלכויות מושל ושולט עליו. וכ"ק זקני זצלה"ה מאקאצק אמר על הצעירים ה' ישעבוד את מוחם להגמרא מוטב, ואם לאו ילקחו. והיינו הך, שאין דבר תיקון לחטא זה כמו שעבוד המוח בלימוד הגמרא, כי באשר הפגם במוח מוכרח התיקון נמי להיות במוח, וזוהי גייעה בעיון ההלכה. (שם משמואל לך תעריב עמ' צז)

בראתי תורה תבלין

העצה היחידה להלחם עם היצר הרע היא ע"י לימוד התורה, אם אין מניחים את הראש וכל החושים בתורה לא יועילו שום עצות שבעולם, ואם בזמנים עברו אולי היה מושג של 'חסידישע' ליידיג גייער'ס, שגם עליהם לא יכלו לומר שלא פתחו ספר במשך היום, רק לא היו מונחים בתורה, ולפי שחסידיהם הם עשה בידם להישמר מחטא [ואולי היה זה מכחו של הרבי הבית ישראל זי"ע, שהאש המלהטת סביבותיו הלהיבה ומשכה אותם לקדושה], אבל בזמננו כהיום הזה, בוודאי בטל ועבר מן העולם המושג 'חסידישע' ליידיג גייער, אם בחור אינו מונח בתורה, ואינו משקיע את ראשו בתורה, לא יתכן שיתגבר על יצרו, כי מי יתחכם על דבר ה' בראתי יצר הרע בראתי תורה תבלין' (קידושין לז.) הרי הקב"ה הוא טוב ומטיב, ואם היו עצות אחרות או דרכים אחרים להתגבר על היצר, היה מגלה לנו אותם, ואם הקב"ה אומר 'בראתי תורה תבלין' ברור שאין שום דבר אחר שעוזר כנגד היצר הרע, אלא רק ע"י עמלה של תורה בכל עת, ואהבתה בכל לב ונפש, זו היא הדרך היחידה לנצח את היצר, ועי"ז להתקבל בתשובה באלו הימים.

(שובבי"ם תשע"ג - עבד"ח ח"א עמ' שמו-שמו)

לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע, וישתדל אבתריה, אי אזיל מניה יאות, ואי לאו ישתדל באורייתא, דהא לית לך מלה לתברא יצר הרע אלא אורייתא.

(זוה"ק מקץ רב.)

משיב דברים נכוחים מכתב מרבינו שליט"א בביאור השפת אמת דע"י לשה"ר מאבדין הזכותים

בס"ד
מוצש"ק שמות

למערכת בנאו"ר. אחד"ש. בגליון ל"ח דפרשתן, תמהו ע"ד שפ"א תרמ"א.

ואכתוב בדרך קצרה הנלע"ד ביאורו. בכללות האומות, יש משפט מיוחד על כל אומה ואומה, ומובן שיש חוטאים יותר ופחות, ואם ישראל היו בשפל המצב מכל אומיא, ע"כ שבמשקל האומות הם פחותים מכולם, והיתכן? וע"כ מוכח שכשיש לשה"ר, מאבדין בהאי עלמא מעלת האומה ונחשבין כפחותין שבאומות.

[מה שעדיין צ"ת [ולא נזכר בכל קושיותיכם], אטו כל שבעים אומות היו נקיים מחטא זה אתמהו? ואם עדה"כ, רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה, על כן אפקוד וגו', א"כ תמיהה מעיקרא ליתא, וצ"ת].

בהערכה על פעולתכם של זיכוי הרבים שאול

[א"ה: קיצור ותמצית התמיהות בלהבין שמועות [גליון ל"ח]: היכן מבואר דלא היה להם זכות כלל, והלא השעבוד עובר מה שחטאו, גם מה הפירוש שמאבדים כל הזכותים. וכפה"נ בדברי רבינו שליט"א מבואר שהגידון על חשבון כולל של כל האומה נגד שאר האומות [וכעין שאמרנו בנכנסים לדיון מחצה על מחצה, וכשמתרבה לצד א' מכריע הדין], ומקודם תמה מרע"ה כי בשכלול כולל ודאי האומה הישראלית במעלה מכל האומות, וע"י לשה"ר ירדו, וזה הכוונה שאבדו ע"י לשה"ר כל מעלתם בהאי עלמא כלפי האומות.

והנה כתב רבינו שליט"א שעדיין צ"ת - ולא נזכר בכל קושיותיכם [ויש לדון, האם הקושיא על פירוש השפ"א, או בכלל ע"ד חז"ל בזה]. והציע רבינו שליט"א, שיל"פ דדייקא מחמת חשיבתם פוגם אצלם החטא יותר. אלא שסתר דא"כ מה תמה קודם. ואולי י"ל דחטא לשה"ר לא שייך כלל בגוויים, כי שורש הדבר הוא לדבר גנות על בני בכורי ישראל - ופגם כלפי מעלה ח"ו [וקודם תמה בהסתכלותו על חטאים שקיימים בישראל ובאומות, וכעת נתחדש סוג חטא חדש].

מכתבים למערכת החיים ניתנה לכל אחד בשווה והבחירה לנצלו תלויה בידו

בס"ד, ער"ח שלום ברכה טובה
מערכת בנאות דשא, שלום וברכה!

זה כמה שרציתי באופן אישי להביע הערכתי והוקרתי לעבודתכם הכבירה מידי שבוע בשבוע בהפצת דברי תורה, יראת שמים, מידות טובות וחסידיות, באספקלרייתם המאירה של רבותינו הקדושים זי"ע ויבלחט"א רבינו ראש הישיבה שליט"א. לאחר שכבר נודע שבח הגליון ומעלתו בשער בת רבים, מיותר להוסיף דברים, מלבד מאשר לברככם בברכת הצלחה מופלגה בהמשך עבודת הקודש אשר רבים צריכים לה.

לכבוד פרשת השבוע, פרשת וארא, ברצוני לשלוח מענה בכתב מרבינו שליט"א, אשר למיטב ידיעתי טרם התפרסמה. המענה התקבלה על הערה שהערתי על המאמר על פרשת וארא תשע"ב שנדפס בעברא דדשא חלק ב'.

במאמר שם נתבאר דברי הגמרא (שבת קמ): **ואמר רב חסדא בר בי רב דזבין ירקא, לזיבין אריכא, כישא כי כישא ואורכא ממילא**, שמרוז בדברי ר"ח עצה בעבודת ה', 'כישא כי כישא', האיברים והמעשים הגשמיים של כולם שווים, אבל 'ואורכא' האריכות ימים, שיהיו ימים מלאים בתוכן, 'ממילא' דבר זה אינם קונים ואינם מקבלים, אלא זה מגיע מעבודה העצמית של כל אחד ואחד, ראה בפנים באורך. והערתי שלכאורה בלשון בני אדם משמעות המילה 'ממילא' היא לדבר הנעשה מעצמו, ולא דבר הנפעל על ידי השקעה ועבודה.

ורבינו שליט"א במענהו האריך להוכיח מכו"כ בש"ס שלא רק בלשון בני אדם כן הוא אלא גם בלשון חז"ל, ולסיום כתב:

ואיך שתהא הפרשנות הפילולוגית [חקר הלשון] **של המילה** [ממילא], **אין צורך בכל זה לענין דברינו, כי גם בקנייתו בשוק, אין האגודה הארוכה קופצת לידו מאליה, והוא צריך לבחור ולבדוק ולחזר, והכוונה 'מאליה' ביחס לתשלום ולשווי הכספי, וכן גם בחיי האדם, הוא צריך לבדוק ולבחור בטוב, רק ביחס לפוטנציאל ולערך יכולת הניצול של חיי עוה"ז לעשות רצון הבורא שווים החיים מקרה אחד לצדיק ולרשע, וכמובן שהבחירה בחיים יותר קשה משוק של ירקות, אך הגמ' לפי פשט המשל נקטה 'ממילא', והרי באמת הקב"ה פועל גם את מעשי האדם בתומ"צ בחייו, ורק נקודת הבחירה היא היא מיוחסת לאדם עצמו, והרי ממש הנמשל כמשל.**

לסיום אשוב ואביע את הערכתי לעבודתכם הקדושה, בתפילה לחיי מרגן ורבנן וכל בני החבורה. זעירא דמן חבריא

בענין המרים יד על חבריו

בס"ד

אודות מה שהביא הגר"ח שליט"א בגליון פר' שמות שזכור לו שדן אחיו רבינו רה"י שליט"א בפני אביהם כ"ק אדמו"ר הפני מנחם זי"ע, אודות כל המרים יד על חברו נקרא רשע, כי הלא מחשבה רעה קי"ל דאינו מצטרף למעשה, ואמר דכיון דאחז"ל הסוטר לועז של חברו כאילו סוטר לועז של שכניה הרי זה בגדר פגם ע"ז, ובע"ז קי"ל מחשבה רעה כמעשה, וקלסיה אביו הק' וגם רשמו לעצמו בכת"ק. רמיזא נאה מצאנו לרעיון כי ר"ת לימה ת"כ ריעך גימ' 'מחשבה רעה', ואילו הס"ת ויאמר לרשע למ'ה תכ"ה ריעך גימ' 'עבודה זרה'. ופלא. ומאן דרגיל במאמריו החוצצים שלהביות של רבינו שליט"א יראה שדרכו מפעם לפעם לשלב סמוכין לרעיונות הנאדרים בגימטריאות פרפאות לחכמה, משמע מילתא נינהו.

יישר כח וחילכם לאוריתא

מנאי א' המתחמם ומתבשם בהני גומרי"א דאישי"א קדישין

להבין שמועות

שלא לשמה ומצוות צריכות כוונה

בשפת אמת (פסחים נ): כתב: בתוס' ד"ה וכאן, הקשו דברכות אמרינן דהעוסק בתורה שלא לשמה נוח לו שלא נברא. לכאורה קשה, דמגין להם שהקפידא שם הוא ע"י הלימוד שלא לשמה, ואם לא היה לומד כלל היה יותר טוב, דילמא אדרבה אם לא היה לומד כלל פשיטא דנוח לו שלא נברא, אלא דגם אם לומד, כל שאינו לשמה נוח לו שלא נברא, ואעפ"כ שפיר ראו לו לעסוק כדי שיבוא אל לשמה. וצ"ל דהתוס' מדדייק מדלא אמר כל שאינו עוסק בתורה לשמה נוח לו שלא נברא, רק כל העוסק שלא לשמה, א"כ נראה דהעוסק שלא לשמה גרע מאם לא היה לומד כלל, ויש לדחות. גם י"ל לפע"ד דהכא אמרינן שיעוסק בתורה ובמצוות שלא לשמה שמתוך כו', וכן נמי אמר כאן בעוסק לשמה כו', ומסבירא ודאי יש לחלק בין עסק התורה למצוות, דודאי עוסק בתורה גרע טפי כשאינו לשמה, דעיקר [בלימוד התורה] הוא הכוונה, אבל מצוה גם שלא לשמה מ"מ רחמנא חייב"י לעשות המצוה בפועל לבד הכוונה. וממילא י"ל הכל, דהכא מיירי שהוא עוסק בתורה כדי לידע לעשות המצוה, וזה נקרא לשמה, רק כיון דכל מעשה המצוות שלו אינם לשמה, רק מצוות אנשים מלומדה, וע"ד זה הוא לומד שידע לעשות כל המצוות שהיהודים עושים, על זה אמרו לעולם יעסוק כו', כיון דמ"מ עסק התורה הוא כדי לעשות, ובעשיה אין קפידא כל כך בלשמה כנ"ל. אבל התם דלימוד התורה הוא שלא לשמה - שלא כדי לעשות, ובזה אמרו דנוח לו שלא נברא כנ"ל. ובלא זה הפירוש, יש לדון גבי מצוות, איך י"ל דיעוסק שלא לשמה כו' בא לשמה, דלמ"ד דמצוות צריכות כוונה א"כ לא יצא ידי חובתו כלל [אם אינו מתכוין לצאת י"ח אלא מפני הכבוד וכדומה, ואם באמת מתכוין גם לצאת י"ח שוב אינו שלא לשמה בלבד, אלא לשמה ושלא לשמה]. ולמ"ד דאין צריכות כוונה א"כ שפיר יוצא [וגם בלאו טעמא דיבוא לשמה צריך לעשות]. ואפשר דמיירי במצוות שאינם חיובים לעשות, ויוכל ג"כ להפטר מהם.

ויל"ע ולדקדק בדבה"ק. א. מש"כ 'דודאי עוסק בתורה גרע טפי כשאינו לשמה, דעיקר [בלימוד התורה] הוא הכוונה, אבל מצוה גם שלא לשמה מ"מ רחמנא חייב"י לעשות המצוה בפועל לבד הכוונה', יש להבין האם בתורה אין מצוה של לימוד בפועל מלבד הכוונה.

ב. הקשה 'איך י"ל דיעוסק שלא לשמה כו' בא לשמה, דלמ"ד **דמצוות צריכות כוונה א"כ לא יצא ידי חובתו כלל**, וכתב קודם לזה: ובלא זה הפירוש יש לדון וכו', יש להבין אמאי לפי שכתב קודם לא קשה קושיא הג"ל, הרי אם אינו מכוון לצאת י"ח בין בתורה בין במצוות הרי לא עשה כלום.

ג. בעיקר קושייתו שהקשה דלמ"ד מצוות צריכות כוונה 'איך י"ל דיעוסק שלא לשמה הרי לא יצא ידי חובתו כלל', לכאורה צ"ב בסברא זו, דלכאורה הוי ב' דברים נפרדים - 'מצוות צריכות כוונה' ו'לשמה', מצוות צריכות כוונה זה נידון אמאי בכלל עושה פעולה זו, משום מצוה או משום סיבה אחרת, אבל אף אם האדם עושה פעולה משום מצוה, אפשר לעשותו לטעם פועלם, לעשות נח"ר להשיג על ידה הנאה עצמית. אבל הכל מדובר שמכוון לעשות מצוה, וכגון בגוונא דנותן צדקה על מנת שיחיה בני, היינו שעושה מצוה צדקה, רק התועלת שרוצה מהמצוה הוא שיחיה בני, או שכר עוה"ז ועוה"ב, אבל כל זה רק **בשכר** המצוה, אבל בודאי מכוון שעושה דבר זה כיון שצוה ה' [כי אם אינו מצוה הרי ממילא ליכא שכר כלל], אלא שרוצה להפיק מזה תועלת עצמי, וזה שלא לשמה. וכן לכאורה מפורש ב**שו"ת חתם סופר** (אהע"ז ח"ב סי' צ"ד) ומ"ש באורך) וז"ל בסו"ד שם [וכן רוב בני אדם שומרים רוב התורה ע"מ לקבל פרס, ואין זה תכלית האמיתי, ומ"מ כיון שמכוון ליי"ח יוצא הוא בזה והוא פשוט, ע"כ. ואם נאמר כדברי השפת אמת, איך מצאנו ידינו ורגלינו בקיום מצוות, בפרט להסוברים דלא יוצאים כשמוכונים 'גם' לשמה (עיי' שו"ת כת"ס או"ח סי' קט) והובא בביאור הלכה סי' תרמ סעיף ז ד"ה שלוחי מצוה, וע"ע שפ"א שלח תר"מ ד"ה במדרש]. משולחן המערכת

למבקשי דבר ה' ורבים השואלים

יוצא לאור מידי שבוע

שיחות מרבינו ראש הישיבה שליט"א

מסעודה שלישיית ועוד

ניתן להשיגם בבחי"ד ובבתי החסידים דאנ"ש

לדרשמה לקבלת הגליון

ניתן לפנות למכתב עברא דדשא

טל: 077-4703647 פקס: 03-739-5330

מייל: droshosry@droshosry.com